

Prof. dr hab. inż. arch. Tomasz Kozłowski
Katedra Projektowania Architektonicznego
Wydział Architektury
Politechnika Krakowska
ul. Warszawska 24
31-155 Kraków

**Recenzja oceniająca
dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i zawodowy oraz
książki pt.**

Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania.

Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej

**Pana dr inż. arch. Tomasza Jastrzęba,
przygotowana w ramach przewodu habilitacyjnego.**

Opinia dokonana na podstawie umowy nr 0100/2024/09 podpisanej przez dr hab. inż. arch. Ewę Pruszewicz-Sipińską, prof. PP, Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej. Recenzja została wykonana na podstawie materiałów dostarczonych przez Panią Dziekan, a przygotowanych przez Kandydata dr. inż. arch. Tomasza Jastrzęba.

1. Informacje ogólne o Kandydacie.

Pan Tomasz Jastrzęb ukończył studia magisterskie na Wydziale Architektury Budownictwa i Inżynierii Sanitarnej Politechniki Poznańskiej, w 1988 roku. W 1998 roku otrzymał tytuł naukowy doktora na Wydziale Architektury, Budownictwa i Inżynierii Sanitarnej Politechniki Poznańskiej za pracę doktorską *Place i rynki jako zagadnienie urbanistyczne*, której promotorem był prof. dr hab. L. Zimowski. Pracował w różnych jednostkach na WA PP, obecnie od 2018 jest zatrudniony jako adiunkt w Zakładzie Architektury Usługowej i Mieszkaniowej, Instytutu Architektury, Urbanistyki i Ochrony Dziedzictwa na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej. Pracował także w Instytucie Architektury i Urbanistyki, na Wydziale Technologicznym, Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, był wykładowcą na studiach podyplomowych na kierunku Architektura Wnętrz w Kolegium Nauk Technicznych w Wyższej Szkole Gospodarki w Toruniu oraz współpracował z Wydziałem Architektury i Wzornictwa Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

2. Ocena dorobku naukowego.

Pracę naukowo-badawczą Habilitant rozpoczął w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej podczas jako stażysta w 1987 roku. Jak to opisuje zasadniczą problematyką badań w tym okresie były dla Niego zagadnienia związane z teorią

urbanistyki, planowaniem miast i osiedli. Brał udział w międzynarodowych warsztatach planistycznych DOPPS (Deutsch-Österreichisch-Polnische Planungsseminar). Podsumowaniem tego okresu badań była praca doktorska obroniona w 1998 roku. Prace badawcze miały wykazać wyjątkową rolę placów i rynków w strukturze przestrzenno-funkcjonalnej miast w przeszłości, dobie współczesnej i w najbliższej przyszłości.

Po doktoracie Habilitant kontynuuje swoje zainteresowania naukowe z zakresu urbanistyki i planowania przestrzennego. Kolejnym obiektem zainteresowań autora stały się zagadnienia transformacji szeroko rozumianych miejskich przestrzeni publicznych. Badania te zostały opisane w artykułach oraz rozdziałach w monografiach. Można pokusić się o wyliczenie publikacji: pięć monografii, trzydzieści jeden rozdziałów monografiach, jedenaście artykułów naukowych. Pracom badawczym towarzyszy także udział w projektach i realizacjach architektonicznych. Pokazuje to potrzebę połączenia praktyki zawodowej i pracy na uczelni. Dr Jastrząb Miał także trzydzieści sześć wystąpień na konferencjach naukowych.

Wyniki analiz i badań naukowych Pana dr. Tomasza Jastrząba zostały zawarte w wielu jego publikacjach naukowych. Podsumowaniem tych działań jest monografia *Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej*, wydania w 2023 roku przez Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej. Recenzentami książki byli prof. dr hab. inż. arch. M. Motak oraz dr hab. inż. arch. B. Czarnecki prof. Politechniki Białostockiej.

Ilościowo dorobek naukowy pana dr. Jastrząba przedstawia się bardzo imponująco. Ma 40 cytowań, h-indeks 3, i10-indeks 2. Jak się wydaje, jest to liczba wystarczająca.

Habilitant w ramach współpracy z Uniwersytetem Jean Piaget, Coimbra / Portugalia i Angola / w latach 2000-2002, był konsultantem grup projektowych i wykładowcą na warsztatach naukowo-badawczych Forum UNESCO *Man and the Biosphere 11 Urban Ecosystems*. Wynikiem tej współpracy były dwie publikacje Pana dr. Równoległe z pracą na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej współpracował z Wyższą Szkołą Gospodarki, Wydział Technologiczny w Bydgoszczy, a w latach 2006-2013 był zatrudniony na stanowisku adiunkta w Instytucie Architektury i Urbanistyki, Wydział Technologiczny Wyższej Szkoły Gospodarki.

Pan Jastrząb bardzo powiększył dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora, można zauważyć, że po doktoracie stał się bardzo aktywnym i piszącym naukowcem. Brał także aktywny udział w konferencjach naukowych. W działalności Habilitanta podkreślić należy konsekwentne łączenie badań z pracą architekta. Zakres i poziom opracowań naukowych pozwala pozytywnie ocenić tę część jego dorobku.

3. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzatorskiego.

Habilitant prowadził szereg przedmiotów związanych z projektowaniem architektonicznym oraz urbanistycznym. Jest to ilość trudna do opisania, są tu ćwiczenia, wykłady, seminaria, warsztaty urbanistyczne, praca w Międzynarodowym Studium Podyplomowym Planowania Przestrzennego. Dorobek dydaktyczny jest isticie imponujący.

Dr Jastrząb był promotorem aż dwustu pięćdziesięciu prac dyplomowych magisterskich i inżynierskich na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej, był

recenzentem stu szesnastu prac dyplomowych magisterskich i inżynierskich na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej. W Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy w latach 2006-2013 był promotorem czterdziestu prac inżynierskich, także na promotor ośmiu prac dyplomowych na Studiach Podyplomowych Architektury Wnętrz, Kolegium Nauk Technicznych w Wyższej Szkole Gospodarki w Toruniu (2017-2022). Prace wykonane pod jego promotorską opieką otrzymały nagrody w konkursach dla studentów.

Pan dr Jastrząb uczestniczył w organizacji szeregu przedsięwzięć na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej, był członkiem Wydziałowej Komisji Egzaminacyjnej na studia dzienne magisterskie (2001-2009), członkiem Wydziałowej Komisji Rekrutacyjnej na studia dzienne magisterskie (1999-2001). W latach 1987-1999 był koordynator i opiekun międzynarodowych warsztatów architektoniczno-planistycznych. Był członkiem Koła Naukowego Studentów Architektury w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (wiceprzewodniczący w latach 1986-1988). Pracował jako koordynator i organizator konkursów im. W. Czarneckiego na najlepszą studencką pracę semestralną w Instytucie Architektury i Planowania Przestrzennego Politechniki Poznańskiej (1987-1998), był opiekun grup studenckich na Międzynarodowych Warsztatach Urbanistycznych Forum UNESCO-Urban Ecosystems 2002, opiekunem grup studenckich na warsztatach urbanistycznych Międzynarodowego Studium Podyplomowego Planowania Przestrzennego, Wydział Architektury Politechniki Poznańskiej 1998, 2000, 2003.

Brał udział w przygotowaniu nowego kierunku studiów architektura wnętrz na Wydziale Architektury Politechniki Poznańskiej w 2019 roku i opracowywał programu w zakresie przedmiotu *Teoria kompozycja wnętrz*.

Poza Uczelnią działał, popularyzując architekturę, współpracował ze Stowarzyszeniem Psychologia i Architektura, z Centrum Inicjatyw Lokalnych *Poznań Główna* oraz ze Stowarzyszeniem Młodych Animatorów Kultury. Z którym organizował wystawy projektów koncepcyjnych studentów Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej.

Należy bardzo podkreślić, że Habilitant potrafi połączyć pracę naukową (na kilku uczelniach) z wykonywaniem zawodu architekta. Od 2002 roku jest członkiem Wielkopolskiej Okręgowej Izby Architektów, od roku 1994 prowadzi własną pracownię projektową.

Recenzent wymienił tylko niektóre działania dr. Tomasza Jastrząba a cały dorobek dydaktyczny, organizacyjny i popularyzatorski Habilitantka można ocenić bardzo pozytywnie.

4. Ocena dorobku zawodowego.

Można więc przedstawić bardzo liczne projekty w liczbie stu dwunastu. Habilitant brał udział w trzydziestu pięciu konkursach, otrzymał na nich dwadzieścia dwie nagrody, co podkreśla wysoką jakość prac. Pan dr w 2002 został członkiem Okręgowej Izby Architektów. Od roku 1988 był autorem i współautorem wielkiej ilości realizacji projektów, w tym projektów architektonicznych i urbanistycznych, budynków mieszanych i biurowych. Należy podkreślić, że jak przystało na prawdziwego architekta, uczestniczył z dobrym skutkiem w konkursach, prawie wszystkich organizowanych przez SARP. Problem nastręczają te

projekty, w których Habilitant nie podał autorów i współautorów, a sugeruje swoje autorstwo. Mało kto uwierzy, że architekt jeszcze bez uprawnień może być autorem 100% zbudowanego budynku. Skoro tak poświadcza Kandydat swoim podpisem, recenzent nie będzie z tym dyskutował.

Jednak pomimo wszystkich uwag dorobek zawodowy Habilitanta należy ocenić bardzo pozytywnie.

5. Ocena monografii naukowej *Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej.*

Publikacja jest dość grubą książką. Habilitant przedstawia zagadnienia dotyczące udziału struktur mieszkalnych w przemianach współczesnych miast. Temat wydaje się interesujący w okresie kolejnego jak co jakiś czas rozrostu otaczających nas miast i poszukiwania najlepszej drogi do doskonalszego projektowania architektury mieszkaniowej. Przedstawione zależności zostały scharakteryzowane na tle zachodzących procesów urbanizacyjnych. Autor przedstawia transformacje przestrzenne, organizacyjne, społeczne, środowiskowe oraz technologiczne. Zmiana tradycyjnych miast w miasta inteligentne tak szalenie lubiane przez miłośników technologii nastąpi powoli. Jest to na szczęście początek, nie wiemy, czy te wszystkie nowości są potrzebne ludziom, czy władzom dla lepszej kontroli obywateli. Jesteśmy w Polsce, a tu wszystko przychodzi ostatecznie, jest to nadzieja, że otaczać będą nas drzewa a nie kamery. Jednak jak to opisuje dr Jastrząb, przemiany cywilizacyjnej stają się faktem i towarzyszą zmianom miasta. Wpływa to na przekształcenia tkanek miejskich i co za tym idzie kierunków rozwoju zabudowy mieszkaniowej.

Autor przedstawia psychospołeczne aspekty kształtowania architektury. Podkreśla za Mieczysławem Wallisem, że człowiek wybiera miejsca, które umożliwiają kontakty z innymi użytkownikami. Trzeba jednak pamiętać, że jedno z najpiękniejszych miast świata, jakim jest Wenecja, jest wybierane przez turystów, a nie przez mieszkańców. W pracy zaakcentowano kwestie dotyczące formy miasta w odniesieniu do najnowszych tendencji stylistycznych w architekturze mieszkaniowej. Habilitant pisze, że *projektowane obiekty powinny być czytelne dla odbiorcy, wyrażać powszechnie zrozumiałe idee*. Oczywiście trzeba się z tym zgodzić, ale nie wiadomo czy zrozumiałe idee przyświecały Frankowi Gehryemu, zmieniającemu zapomniane miasto, jakim było Bilbao w „światową stolicę” architektury. Może z drugiej strony jego idea i kształt budynku okazały się jednak łatwe do zrozumienia i czytelne dla odbiorców.

Autor stara się przedstawić panujące obecnie w Polsce tendencje na tle światowej urbanistyce i architekturze mieszkaniowej. Szczegółowa analiza przeprowadzona zostaje na przykładach z Poznania zrealizowanych w latach 1990–2020. Badaniom poddano różnorodnie położone założenia, realizowane na terenach podmiejskich, w zabudowie śródmiejskiej i na przedmieściach, a także nowe dzielnice i osiedla. Zaakcentowano problem, jakim jest badanie ewaluacji projektów zabudowy mieszkaniowej w czasie. Jakość przestrzeni jest trudna do uchwycenia i opisanie, jest to rzecz szalenie subiektywna. Dr Jastrząb stara się badać architekturę, lokalizację, programy przestrzenne, zieleni czy estetykę założeń. Są to oceny dokonywane na podstawie jego przemyśleń oraz ankiet wykonanych wśród mieszkańców.

Może być to część książki najbardziej nadająca się do edukacji akademickiej. Przedstawiająca współczesne osiedla mieszkaniowe na tle dawnej urbanistyki.

W książce niestety często brakuje autorów projektów i opisy: *Autor był współprojektantem os. Polanka 2 odpowiedzialnym za układ urbanistyczny i opracowanie architektoniczne większości budynków. Projekt powstał we współpracy z biurem Arcada. W skład zespołu projektowego wchodził m.in. architekt: M. Mercik, P. Michalak, M. Korybalska, J. Pietz, M. Domagalski, A. Pluciński*, nie ułatwiają ich poznania. W pracy naukowej jest to niedopuszczalne i powinno być poprawione. Jest to jednak już wydrukowane dzieło, więc recenzent może tylko okazać swoje niezadowolenie, nie zmienimy tego.

Dużym niedociągnięciem jest także brak odpowiedniej ilości cytatów. Habilitant pomimo dość obszernej bibliografii, nie potwierdza swoich twierdzeń, nie komentuje twierdzenia innych autorów, a kiedy już to robi, nie zaznacza, co jest częścią cytowaną a co jego własnymi przemyśleniami. Można przyjąć, że jest to trochę forma naukowego eseju, recenzent także często łapie się na tym, że pisząc, przedstawia tylko swoje własne myśli.

Recenzent nie napisze, że książka powinna znaleźć się w księgarniach, gdyż jest napisana w pewnych fragmentach dość dziwnym językiem. Uwagi typu: *Efekt jest obecna zła sytuacja. Na rynku nie ma biznesu, ponieważ nie ma ludzi, a nie ma ludzi, bo... tam nic nie ma*, są dość niecodzienne. Jednak w całości nadaje się ona do dyskusowania, a jej temat jest niewątpliwie na czasie. Problemy współczesnych miast zrodziły się wraz z nastaniem demokracji i wolnego rynku. To, co historycznie można było tworzyć i odnajdywać w tym piękno, a robić to bez tak zwanego planowania przestrzennego, dziś jest już niemożliwe. Architekci nie zmieniają polityki i dążenia deweloperów do maksymalnego zysku. Trzeba pisać o tych problemach i starać się edukować społeczeństwo. Praca Pana dr Jastrzębia mimo pewnych mankamentów może odgrywać taką rolę. Studenci architektury mogą znaleźć w niej wiele interesujących przykładów i informacji. Należy przypominać, że współczesne miasto nie należy już do urbanistów i teoretyków, ale do deweloperów, którzy zamieniają je w miejsce do zarabiania, a nie do dobrego życia.

Podsumowując, można stwierdzić, że Autor starał się przygotować publikację wnikliwie i starannie. Jak można dostrzec, jest one efektem wieloletnich badań nad poszukianiem nowej drogi do projektowania współczesnego miasta. Podjęty przez Autora temat badawczy wydaje się bardzo aktualny. W Polsce i oczywiście całym świecie (cywilizowanym) pojawiają się głosy o potrzebie przewartościowania podejścia do projektowania zabudowy mieszkaniowej. Zmiany w wykształceniu odbiorców, ich emancypacja, ale także zmiany klimatyczne zmuszają architektów do nowego spojrzenia na urbanizację. XIX wieczne miasto nie było satysfakcjonujące dla mieszkańców (tych niemających), modernistyczne osiedla pomimo dążeń architektów także z czasem okazały się niedoskonałe dla użytkowników. Musimy współcześnie znowu poszukiwać drogi do lepszych przestrzeni. Nie wiemy, czy jest to możliwe, jednak Habilitant stara się tego poszukiwać.

Dlatego rozważania dr Jastrzębia dążące do poprawy warunków życia w nowoczesnych skupiskach ludzi, powinny dotrzeć do szerokiego grona odbiorców i monografię należy ocenić pozytywnie. Jej walory badawcze, a zwłaszcza edukacyjne mogą być dostrzegalne.

6. Uwagi szczegółowe.

Recenzent nie wnosi uwag do pracy. Jedno co się nasuwa to brak spisu ilustracji i ich czasami niezwykle niska jakość. Nie trzeba podpisywać każdego zdjęcia nazwiskiem autora oraz należy pamiętać o podawaniu nazwiska autorów i współautorów wszystkich projektów.

7. Wniosek końcowy.

Podsumowując – pragnienie Habilitanta przeprowadzenia badań dotyczących zagadnienia dotyczącego przemian współczesnych miast, znalazło odzwierciedlenie w wielu tekstach Jego autorstwa, ale przede wszystkim w monografii *Przestrzeń miasta – przestrzeń zamieszkania. Transformacje współczesnych miast w kontekście rozwoju architektury mieszkaniowej*. Należy stwierdzić, że przedstawione do oceny przez dr. Tomasza Jastrzęba osiągnięcie naukowe może być przyjęte jako osiągnięcie habilitacyjne. Publikacja może być uznana za istotną pozycję dotyczącą projektowania architektury mieszkaniowej i dostosowania jej wymagań związanych do potrzeb rozwoju dzisiejszych miast. Należy podkreślić, że Habilitant łączy umiejętnie pracę nauczyciela i twórcy, co pokazują możliwość i potrzebę powiązania pracy naukowej i zawodowej architekta. Można dostrzec, że praca jest efektem wieloletnich studiów i badań (jest to już piąta książka dotycząca urbanistyki, którą napisał Habilitant) oraz własnych przemyśleń wspartych doświadczeniem zawodowym.

Po analizie dorobku naukowego, dydaktycznego, organizacyjnego i zawodowego oraz publikacji stwierdzam, że Pan dr inż. arch. Tomasz Jastrzęb uzyskał dorobek naukowy, dydaktyczny, organizacyjny i zawodowy wystarczający dla wymagań stawianych kandydatom do stopnia naukowego doktora habilitowanego. Wykazał się także istotną aktywnością naukową, a jego publikacje oraz inne dokonania wnoszą znaczne wartości w rozwój dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka. Tym samym spełnione zostały warunki sformułowane w aktualnej ustawie i rozporządzeniach dla dopuszczenia Kandydata do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego, o co wnosi recenzent.

Kraków 12 marca 2024